69. SOHBET

Aile ve Namaz

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ

"Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun."[1]

Bizi yaratan, yaratılmışların da en üstünü kılan Allah (cc), bizi yalnız bırakmamıştır. İnsanlık tarihinde peygamberleri vasıtasıyla getirdiği ilahi mesajlar, bize sınırlı dünya hayatımızda ebedi mutluluğa ulaştıracak imkânları da beraberinde sunacaktır.

Yaratılış gayemiz doğrultusunda hayatımızı sürdürmemizde doğal olarak yine Yaratıcı'nın çizdiği sınırlar çerçevesinde mümkün olabilecektir. Bütün mesele bunun kendi benliğimizde, aile hayatımızda ve yetiştirmekle sorumlu olduğumuz nesillerin dünyasında nasıl gerçekleşeceğinde düğümlenmektedir. Zaten hayat imtihanı da bu meselenin etrafında şekillenmektedir. Kendi inanç değerlerimize göre düzenlenmemiş hayat şartlarında kendimizi, ailemizi ve çocuklarımızı koruma hedefini gütmeye başlamakla aynı zamanda büyük bir mücadeleyi göze almış olmaktayız. Bu mücadelede yalnız ve yardımsız bırakılmamış olmak ne büyük bir nimettir.

Kur'an-ı Kerim'in emrettiği ibadetlerin insan için hayati öneme sahip oldukları her inanan için kolay idrak edilebilecek bir husustur. Yukarıda çizilen çerçeve içinde hayatını sürdürmek durumunda olan insan, ibadetleri bir yük, zorunluluk olmaktan öte yaratılışa uygun en doğal ödevler olarak görecektir. Bu ödevler insanı insan eden, onu benliğinin esiri olmaktan kurtarıp özgürleştiren vazgeçilmez kurtuluş, çözüm reçeteleridir.

İmandan sonra en büyük hakikat olarak nitelenen namaz ibadeti, öncelikle müslüman ferdin hayatında tartışılmaz yerini kazanmalıdır. Bir şeyi bilmeyenin başkasına öğretmesi, o şeyin bilincine ulaşamamış kimsenin başkasını bilinçlendirmesi söz konusu olamaz.

Aile hayatında namazı, çocukları namaza alıştırmayı, onlara namazı öğretmeyi konu edindiğimizde gayet tabii olarak ferdin hayatında namazın olması gereken yerini bulduğunu, alıştırma ve öğretme konumunda olan kimsenin namazının bilincinde olduğunu, onu koruduğunu farz etmek durumundayız.

Namazın hayasızlıktan ve kötülüklerden alıkoyduğunu[2], insanı Allah'ın yardım ve desteğine ulaştırdığını,[3] ona rızık kapılarını açtığını,[4] Allah'ın rızasına ulaştırdığını,[5] imanın göstergesi olduğunu[6] insanı kurtuluşa[7] ve Firdevs cennetlerine ulaştırdığını kavrayan, bunlara inanan kimseye göre namaz; aile hayatında ve çocukların eğitiminde en önemli konuma sahip olacaktır.

Niyet ve amaç açıkça belirlendikten sonra başarıya ulaşmada gerekli olan uygun yöntemleri bulmak ve sabırla uygulamaktır. Ancak ulaşmak istediğimiz hedeflerin hidayet boyutu da göz ardı edilmemelidir. Allah Teâlâ'nın yardımını dilemek, sabırlı ve hikmetli davranma konusunda dikkatli olmamızı sağlayacaktır.

---

[1] Tahrim Suresi, [66:6])
[2] Ankebut Suresi, [29:45]
[3] Bakara Suresi, [2:45]
[4] Taha Suresi, [20:132]
[5] Meryem Suresi, [19:55]
[6] Enfal Suresi, [8:3-4]
[7] A'la Suresi, [87:14-15]

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَّا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ [٦٦:٦]

"Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, acımasız, güçlü, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan melekler vardır."[8]

Ayette Mü'minler önce kendilerini, sonra eş ve çocuklarını yakıtı insanlar ve taşlar olan ahiret azabından korumakla emrolunmuşlardır.

وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَىٰ نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَب مَّعَنَا وَلَا تَكُن مَّعَ قَالَ سَآوِي إِلَىٰ جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَن رَّحِمَ الْكَافِرِينَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ

"Gemi, dağlar gibi dalgalar arasında onları götürüyordu. Nuh, gemiden uzakta bulunan oğluna: Yavrucuğum! (Sen de) bizimle beraber bin, kafirlerle beraber olma! diye seslendi. Oğlu: Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım, dedi. (Nuh): "Bugün Allah'ın emrinden (azabından), merhamet sahibi Allah'tan başka koruyacak kimse yoktur" dedi. Aralarına dalga girdi, böylece o da boğulanlardan oldu."[9]

Kur'an-ı Kerim'in bu ayetlerde hatırlattığı Nuh (as)'ın oğlunun tavrı her meselede olduğu gibi, bu meselede de gayret ve çalışmalarımızın sonucunun yüzde yüz elimizde olmadığını hatırlamamızı ve aşırılıklardan kendimizi korumamızı kolaylaştıracaktır.

Kişinin kendisini ve ailesini dünyada kötülüklerden dolayısıyla da ahirette ateşten koruması hedefine ancak devamlı bir terbiye ile ulaşılabilir. İyilikleri hatırlatma, güzel örnekler olma/bulma/ getirme, sevdirme, teşvik etme, korkutma, hikâyeler anlatma, alışkanlık kazandırma, izleyip takip etme bu terbiyenin yöntemleri arasında olabilecektir.

İyiyle kötüyü, hayırla şerri birbirinden ayıramayacak yaşlarda çocuklara kazandırılan güzel alışkanlıklar, onların ileriki yaşlarda iyiye ve hayırlıya yönelmelerini kolaylaştıracaktır. Şayet çocuk hareketlerine yön verecek otoriteyi bulamazsa endişeli, şaşkın, iradesi ve şahsiyeti zayıf birisi olarak yetişecektir.

Namazla Yetişmek

Çocukları namaza alıştırmada sünnetin işaret ettiği metod üç aşamalı olarak ele alınabilir. [10]

- Yedi yaşından önceki dönem,
- Yedi-on yaş arası dönem,
- On yaş ve sonrası dönem.

Namaz terbiyesi ile ilgili her üç aşamada uygulanacak yöntemler çocuğun yaş özelliklerine göre şekillenecektir. Bununla beraber bütün aşamalarda genel olarak zamana, izlemeye, sabra ihtiyaç olduğu göz önünde tutulmalıdır.

Yine çocukların anlayışlarına hitap etmek, onlara söylenenlere dikkat edebilmelerini öğretmek, onların kişilik özelliklerini dikkate almak ve bütün süreçlerde anne-babanın fikir ve eylem birliğinde olmaları genel kurallar arasında sayılabilir. Çocukların etraflarında güzel örnekleri görmeleri ve niçin namaz sorusuna seviyelerine göre cevap verebilmelerini sağlamak işi kolaylaştıracaktır.

Unutmayalım! nesil sorgulayan bir nesil. Bizler büyüklerimize sormadık, soramadık. Yemeğini ye, yedik - yat, yattık – Namazı kıl, kıldık. Ne dediler yaptık yapmaya çalıştık. Fakat

[8] Tahrim Suresi, [66:6]
[9] Hud, 11:42-43
[10] Ebu Davud, Ahmed bin Hanbel

niye, neden, nasıl bunları sormadık soramadık. Duyduk öğrendik, denk geldi okuduk vs. neyi neden nasıl yapacağımızı bildik fakat birçok şeye de geç kaldık. Bu nesil soruyor ve neyi neden yapması gerektiğini anlamak istiyor, onlara anlatalım. Anlatalım ki neyi neden yapmaları ya da yapmamaları gerektiğini bilerek yapsınlar/yapmasınlar.

Anne- babanın namaz eğitimi dışında çocuklara yaklaşımı da pedagojik prensiplere uygun olmalıdır ki; namaz konusundaki çabalar çocuklar tarafından itici bulunmasın. Onları güzel davranışlarından dolayı takdir etmek, usulünce övmek de ihmal edilmemelidir. Bayram ve Cuma günlerinin özellik ve farklılıklarından istifade edilmelidir. Yine genel olarak çocuklara sevdikleri şeylerle uğraşırlarken başka emirler verilmemeli, istenilen işin açık ve basit olmasına gayret edilmeli ve onlardan bir anda birden çok istekte bulunulmamalıdır. Ve nihayet her işte olduğu gibi bu hususta da çokça dua etmelidir. Bilindiği gibi ana babanın çocuğuna yaptığı dua makbuldür.

Bu genel hususlardan sonra;

Yedi yaş öncesi merhalede şu hususlara dikkat edilmesi gerektiği söylenebilir: Bu dönemdeki çocuklara tekrar tekrar namaz emredilmemeli, onların sadece namazın vakitlerini ve hareketlerini algılamalarına yardımcı olmalı, bir başka deyimle anne-baba olarak namazları onların gözü önünde kılmak ilk etapta yeterli olacaktır.

Bu hususta Peygamber (a.s):

صَلُّوا فِي بُيُوتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا '**Namazlarınızdan bir pay da evlerinize ayırın, evlerinizi kabirlere çevirmeyin**. [11]

إِنَّ أَفْضَلَ صَلاةِ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إلا الصَّلاةَ الْمَكْتُوبَةَ "**Farzın dışında kişinin kıldığı en efdal namaz, evinde kıldığı namazdır**."[12] şeklinde buyurmaktadır.

Bu şekilde çocukların o masum dünyalarında namaz tabii bir gereklilik olarak yer bulacaktır. Bu yaştaki çocukların abdest almaları ve avret yerlerini örtmeleri konusunda ısrarcı davranmak gereksizdir. Henüz mükellef olmamış çocuğu azarlamak, ona sert ve katı davranmak, onun namazdan nefret etmesine sebep olacaktır. Onlara zor gelmeyecek kısa dua, sûre ve namaz tesbihatını tekrarlatarak öğretmeye çalışmak, abdest ve namazla ilgili boyama kitaplarıyla, bunlarla alakalı çocuk şarkılarıyla onları meşgul etmek bu dönemde yeterli olabilecektir.

Yedi- on yaş arası dönem ise; alıştırma merhalesi olarak adlandırılabilir. Artık okul çağına giren çocuk öğrenme konusunda da mesafe katetmektedir. O artık anne-babanın terbiyesiyle namaz için hazırlık olarak temizlik prensiplerini; tuvalette su ile temizlenmeyi, abdest almayı öğrenmelidir. Ancak diğer ibadetlerde de olması gerektiği gibi kuru şekilcilikten ziyade temizliğin ve abdestin manevi taraflarından da söz edilmelidir.

Bu hususta Peygamber (a.s):

إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ أَوِ الْمُؤْمِنُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ خَرَجَتْ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ ، أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ أَوْ نَحْوَ هَذَا فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَتْ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ ، أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ , حَتَّى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ

"Müslüman abdest aldığında kulağı, gözü, elleri ve ayaklarıyla işlediği günahları dökülür."[13] buyurmaktadır.

Yine bu dönemde namazın şartları (dışındaki farzları) ve rükunları (içindeki farzları) tek tek belletilmeye, ezberletmekten ziyade sıkmadan anlamları öğretilmeye çalışılmalıdır.

[11] Buhari, Müslim
[12] Buhari
[13] Ahmed bin Hanbel

Cami adabı öğretilmeli, cuma namazlarının ortamından yararlanılmalıdır. Cuma namazından sonra çocuğun dikkatini çekmek maksadıyla hutbenin konusu hakkında onunla konuşulmalıdır. Ancak asla çocuğu zorla cumaya götürmeye çalışmamalı, onun henüz mükellef olmadığı, cuma namazının süresinin onu sıkabileceğini unutmadan Cumaya ve cemaate ilgi duymasına yardımcı olmalıdır.

Çocuğun sevdiği şeyler ve onunla yapılan randevüler namaza bağlanmalıdır ki, namaz ve vakitleri iyice onun hayatına yerleşsin. Çocuğun kılacağı ilk farz namazda veya daha öncesinde, mesela yaş gününü namaza başlamaya bağlayarak bir kutlama yapmak çocuğun dünyasında önemli bir etki oluşturabilecektir. Terbiyede ödül ve övgü araçları da usulüne uygun, ölçülü bir tarzda namaza alıştırma konusunda kullanılmalıdır.

Meselâ ödül verilirken çocuklara ödülün en büyüğünün Allah katında olacağı, namazın kişiyi cennete ulaştıracağı hatırlatılmalıdır. Ödülü onlar namaz kılmaya başlamadan vadetmek yerine, namazı kılmaya başlamalarından sonra vererek ödülün sadece davranışı pekiştirici bir unsur olması sağlanmalıdır. Yine onları aşırı öğerek davranışlarını sırf onay almak için yapmalarına sebep olunmamalıdır.

Unutmayalım !

Namaz, Allah Teâlâ'ya yalvarışın yeri ve halis sevginin madenidir. [14]

Alınacak Dersler

1. Kur'an-ı Kerim'in emrettiği ibadetler insan için hayati öneme taşımaktadır.
2. Çocuklara kazandırılan güzel alışkanlıklar, onların ileriki yaşlarda iyiye ve hayırlıya yönelmelerini kolaylaştıracaktır.
3. İmandan sonra en büyük hakikat namaz ibadetidir.
4. Namaz müslüman ferdin hayatında yerini kazanmalı ve muhafaza etmelidir.
5. Nesil sorgulayan bir nesil. Anlatalım ki neyi neden yapmaları yada yapmamaları gerektiğini bilerek yapsınlar - yapmasınlar.

Bu Hafta

1. Evde bulunduğumuz günlerde aile fertleri ile birlikte namaz kılmaya gayret edelim.
2. Bir kitap alalım Namazı anlatsın. Namazı okuyalım bu hafta evimizde
3. *"Sana vahyedilen Kitabı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki namaz hayasızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak elbette en büyük ibadettir. Allah yaptıklarınızı bilir."*[15] Ayetinin tefsirini ailemiz ile birlikte okuyalım.

[14] Sadık Dânâ, Altınoluk sohbetleri c.5 s.79
[15] Ankebut Suresi, [29:45]